

Ewa M. Ziółek

Dekret Fryderyka Augusta z 23 III 1811 r. w sprawie zasad łączenia klasztorów liczących poniżej 12 zakonników, uproszczenia egzaminów do nowicjatu oraz zniesienia zakazu przyjmowania braci laików

Hereditas Monasteriorum 2, 281

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dekret Fryderyka Augusta z 23 III 1811 r. w sprawie zasad łączenia klasztorów liczących poniżej 12 zakonników, uproszczenia egzaminów do nowicjatu oraz zniesienia zakazu przyjmowania braci laików*

Wokół tytułowego dekretu narosło w historiografii sporo nieporozumień, których główną przyczyną, jak się wydaje, jest słaba znajomość okoliczności jego powstania i treści. Badacze zajmujący się problematyką kasat uważali, że jego celem było przygotowanie gruntu pod planowane kasaty¹, Stanisław Cynar zaś uznał go wręcz za dekret kasacyjny². W sposób najbardziej wyważony o tej kwestii napisał Tadeusz Walachowicz, zauważając, że pomysł łączenia małych konwentów w większe nie był obcy arcybiskupowi gnieźnieńskiemu, Ignacemu Raczyńskiemu, który rozumiał problem z utrzymaniem klasztorów liczących zaledwie kilku zakonników, ale nie chciał dopuścić do kasat³.

Aby zrozumieć istotę problemu oraz znaczenie omawianego dekretu, należy uświadomić sobie kilka zasadniczych aspektów sytuacji klasztorów w Księstwie Warszawskim. Jeżeli w okresie przedrozbiorowym dochodziło do kasat klasztorów, to miały one miejsce za sprawą biskupów diecezjalnych, a nie władz państwowych. W schyłkowym okresie dziejów Rzeczypospolitej Obojga Narodów, mimo pewnych wpływów

* Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2016. Scientific work financed by the Ministry of Science and Higher Education under the name of the “National Programme for the Development of Humanities” in the years 2012–2016.

1 J. WYSOCKI, *Kościół w Księstwie Warszawskim (1807–1815)*, [w:] B. KUMOR, Z. OBERTYŃSKI (red.), *Historia Kościoła w Polsce*, t. 2: 1764–1945, cz. 1: 1764–1918, Poznań-Warszawa 1979, s. 326; P. P. GACH, *Kasaty zakonów na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej i Śląska 1773–1914*, Lublin 1984, s. 84–85.

2 S. CYNAR, *Ignacy Raczyński. Ostatni prymas Polski porzbiorowej i jego działalność w okresie Księstwa Warszawskiego*, Londyn 1954, s. 85.

3 T. WALACHOWICZ, *Kościół katolicki w prawodawstwie Księstwa Warszawskiego*, Lublin 1984, s. 101–103. Warto przy okazji wspomnieć, że według autora do kasat zakonów w Księstwie nie doszło (*ibidem*, s. 102), co nie oznacza, że nie zmniejszyła się liczba klasztorów.